

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: **мр Вера Савић**

Тема: *Reading Difficulties in English as a Foreign Language (Тешкоће у читању на енглеском као страном језику)*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију:</p> <p>12. фебруар 2016. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Проф. др Савка Благојевић, редовни професор за ужу научну област Англистика (Енглески језик на нематичним департманима), изабрана 15. 10. 2013. године, Центар за стране језике, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, председник комисије,</p> <p>Проф. др Предраг Новаков, редовни професор за ужу научну област Англистика, изабран 02. 07. 2009. године, Одсек за англистику, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, ментор,</p> <p>Доц. др Данијела Прошић-Сантовац, доцент за ужу научну област Англистика, изабрана 17. 03. 2015. године, Одсек за англистику, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, коментор.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме:</p> <p>Вера, Миодраг, Савић</p>
<p>2. Датум рођења, општина, држава:</p> <p>07.06.1957. године, Крагујевац, Република Србија</p>
<p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:</p> <p>15.05.2009. године, Филолошки факултет, Београд, <i>Поезија Езре Паунда у српскохрватским преводима до 1990. године</i></p>
<p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p> <p>Филолошке науке, Англистика</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p><i>Reading Difficulties in English as a Foreign Language (Тешкоће у читању на енглеском као страном језику)</i></p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Предата докторска дисертација мр Вере Савић обухвата 337 страна и садржи пет поглавља и девет прилога. На самом почетку, после садржаја, налазе се списак табела и слика, и сажети на енглеском и српском језику, иза којих следе поглавља: 1. Уводна разматрања (странице 1-14), 2. Теоријске основе истраживања (странице 15-118), 3. Методологија истраживања (странице 129-162), 4. Резултати истраживања и дискусија (странице 163-246) и 5. Закључци (странице 247-277). Сва поглавља подељена су на одељке са поднасловима. Након поглавља, следи обимна библиографија (странице 278-291) са 180 јединица. На крају дисертације налазе се следећи прилози (странице 292-337): 1. Сагласност за коришћење ELLiE инструмента за оцењивање читања (страница 292), 2. Инструменти (странице 293-305), 3. Преглед података о узорку истраживања (страница 306), 4. Примери сагласности за учешће у истраживању (странице 307-308), 5. Профили школа (страница 309), 6. Пример интервјуа и протокола читања наглас (странице 310-316), 7. Пример протокола рефлексije о задацима теста читања (странице 317-321), 8. Извештај о грешкама усменог читања интервјуисаних ученика (странице 322-333) и 9. Кључни термини (странице 324-337). Коначно, у раду постоји 56 табела и 8 слика.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација мр Вере Савић бави се тешкоћама у читању на енглеском као страном језику код ученика млађег узраста у основним школама у Србији, са фокусом на развоју вештине читања и постигнућима у редовној настави, односно на тешкоћама везаним за остваривање флуентности и разумевања прочитаног текста, као и индивидуалним и контекстуалним факторима који утичу на успех у читању. У првом поглављу (Уводна разматрања) ауторка укратко наводи опис истраживања, циљеве, коришћене методе и значај истраживања. Уз критички осврт на све већи значај вештине читања на енглеском језику и померање старосне границе формалног учења енглеског језика као страног, указује се на недовољну истраженост тешкоћа у почетном читању на енглеском као страном језику, како у свету, тако и код нас. С обзиром на сложеност процеса читања и велики броја фактора који утичу на развој ове вештине, одређују се истраживачка питања, у смислу испитивања тешкоћа које се јављају код почетног читања на енглеском као страном језику, корелације фонолошких стратегија и разумевања прочитаног, као и броја грешака и разумевања прочитаног, утврђивања фактора који корелирају са израженим тешкоћама у читању и стратегија које користе успешни и неуспешни читачи. Надаље, дефинише се истраживачки контекст и методологија истраживања и указује на значај истраживања у овој области.

У другом поглављу ауторка даје веома детаљан теоријски оквир уз адекватан критички приступ, што указује на њено добро познавање тематике и способност да сагледа могуће недостатке ранијих истраживања. Овај део дисертације приказује актуелне теорије и моделе читања на енглеском као страном језику, затим разматра опсежну анализу фактора који утичу на развој читања на енглеском као матерњем и као страном језику, као и анализу њиховог међудејства и трансфера. У оквиру овог дела посебно се разматрају индивидуални и контекстуални фактори који утичу на разумевање прочитаног текста на страном језику и даје критички преглед ранијих истраживања и њихових резултата. Овако обрађен теоријски оквир омогућава сужавање истраживачког проблема на област тешкоћа у почетном читању на енглеском као страном језику. Указује се на узроке тешкоћа типичних за читање на енглеском као страном језику на нивоу речи/изговора и реченице/разумевања текста и флуентности, на основу литературе и ранијих истраживања спроведених применом квантитативних и квалитативних метода.

У трећем поглављу ауторка даје детаљан приказ метода истраживања. Пошто је у теоријском делу утврђено да је вештина читања изузетно сложена, примењена је комбинована истраживачка метода употребом осам инструмената за прикупљање квантитативних и квалитативних података. Обим и репрезентативност узорка омогућили су извођење поузданих закључака: тест читања и упитници у вези са ставовима, мотивацијом, стратегијама читања и тешкоћама у читању примењени су на узорку од 502 ученика млађег узраста који похађају редовну наставу енглеског језика у државним школама у пет географски удаљених градова Србије, док су интервјуи спроведени са подузорком од 12 ученика представника свих школа у којима је истраживање обављено. Подаци су прикупљени и анализом 90 протокола рефлексije о задацима теста читања, као и анализом 9 упитника за наставнике чији су ученици чинили узорак истраживања. Комбиновање квантитативне и квалитативне методе у прикупљању података имају за циљ да омогуће потпуније разумевање изучаваног феномена, што указује на научну зрелост ауторке и њено разумевање потребе за добро утемељеном методологијом истраживања.

Четврто поглавље дисертације даје приказ резултата истраживања и њихову систематску анализу. Најпре се излажу и анализирају резултати добијени упитником о контекстуалним факторима који утичу на читање у конкретном контексту, а који су статистички значајни за резултате теста читања (узраст када су ученици почели да уче енглески језик и похађање наставе енглеског језика ван школе). Затим су представљени резултати теста читања добијени употребом инструмента *Early Language Learning in Europe (ELLiE, 2011)* и анализиран успех у сваком од седам задатака с обзиром на језичку сложеност задатка и визуелну подршку у виду илустрованог стрипа. Дубље разумевање резултата теста читања добијено је анализом протокола рефлексije о задацима теста. На основу квалитативне интерпретације ових података ауторка креира аутентичну таксономију когнитивних стратегија читања којима су се служили успешни читачи. Анализа резултата добијених упитником о индивидуалним факторима који утичу на развој вештине читања, указала је да постоји значајна статистичка разлика у резултатима теста читања у зависности од ставова, мотивације и самопоуздања читача, док се на основу резултата добијених упитником о стратегијама читања утврђује негативна корелација броја стратегија и успеха на тесту читања. На основу ових резултата ауторка креира таксономију стратегија читања ученика млађег узраста у

Србији, док се на основу резултата упитника о тешкоћама у читању, тешкоће рангирају према степену статистички значајног утицаја на резултате теста читања. Резултати протокола интервјуа са подзорком од 12 ученика, добијени транскрибовањем дигиталних аудио снимака, груписани су на основу доминантних тема и анализирани квалитативно, док су подаци везани за флуентност читања и грешке у читању анализирани квантитативно и квалитативно. Као тест читања на интервјуу коришћен је пример теста читања на млађем узрасту Кембричког универзитета (*Cambridge English Young Learners: Young Learners English Tests: Sample Papers – Flyers*, 2013). Најзад, анализа резултата добијених упитником за наставнике омогућила је дубљи увид у контекстуалне факторе који су утицали на резултате теста читања (наставне методе и технике развоја вештине читања).

У последњем, петом поглављу, ауторка даје обједињену дискусију свих приказаних резултата. Добијени резултати истраживања представљени су и интерпретирани у складу са полазним теоријским основама. Приказ резултата прати редослед постављених истраживачких питања, а на темељу примењених статистичких поступака. Ауторка резултате приказује веома убедљиво и уз одговарајућу аргументацију. Аутентична таксономија тешкоћа у читању на млађем узрасту садржи 25 тешкоћа које су утврђене квантитативном анализом резултата добијених упитницима и квалитативном анализом 90 протокола рефлексije о задацима теста читања и 12 протокола интервјуа са подзорком. Затим се, у оквиру овог поглавља, образлажу педагошке импликације истраживања, уз посебан нагласак на факторима који омогућавају превазилажење тешкоћа почетног читања на енглеском језику. На крају овог поглавља предлажу се даља истраживања у овој области.

Списак литературе на крају дисертације садржи 180 референци и показује опсежност припремних истраживања ауторке, као и упућеност у најновија истраживања. Прилози на крају дисертације сведоче о озбиљном научном апарату који је ауторка користила. Ту се налазе сви инструменти коришћени у истраживању, примери протокола рефлексije и интервјуа, као и документи који су осигурали етичку димензију истраживања (сагласности за учеснике у истраживању).

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Савић, Вера (2012). „Развој вештине читања на енглеском језику на млађем узрасту.” У: Јовановић, Виолета и Тиодор Росић, (ур.), *Књижевност за децу и омладину – наука и настава*, Зборник радова, 299-315. Јагодина: Факултет педагошких наука. ISBN 978-86-7604-085-8, УДК 371.3 :: 811.111, 028.5 : 811.111, 371.31. **M44**
2. Savić, Vera (2014). “Investigating reading skills of Serbian young learners learning English as a foreign language.” In: Enever, Janet, Lindgren, Eva and Sergej Ivanov, (eds.), *Conference Proceedings from Early Language Learning: Theory and Practice 2014*, 108-114. Umea: Umea University, Sweden. ISBN 978-91-7601-193-5. **M33**
3. Savić, Vera (2015). “Reading in English: Contrasting L1 and L2 contexts.” *Uzdanica*, XII(2): 61-70. ISSN 1451-673X, UDK 371.3::811.111, 371.3::811,373.3.016:023-028.31, COBISS.SR-ID 110595084. **M52**

VII ZAKЉUČCI OДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Ауторка у овом добро осмишљеном и успешно изведеном истраживању на комплексан начин сагледава тешкоће у почетном читању на енглеском језику као страном. Полазећи од релевантних теоријских поставки и узимајући у обзир резултате ранијих истраживања о појединим сегментима развоја вештине читања на енглеском језику, ауторка је успешно анализирала податке прикупљене путем упитника, протокола рефлексije и протокола интервјуа, и статистички утврдила њихову корелацију са резултатима теста читања у циљу идентификације фактора који негативно утичу на развој вештине читања. Анализа резултата је показала да постоји статистички значајна разлика у резултатима теста читања у зависности од неких индивидуалних и контекстуалних фактора, као и да тешкоће у раном читању на енглеском као страном језику могу бити последица негативног утицаја неких индивидуалних и контекстуалних фактора, као што су неразвијене лингвистичке и стратешке компетенције ученика, негативан трансфер вештине читања на матерњем језику, неадекватан приступ развоју вештине читања у настави, и недовољно читање на страном језику ван часова. Резултати изложени у складу са истраживачким питањима су следећи:

1. У почетном читању на енглеском као страном језику идентификоване су две групе тешкоћа: тешкоће при читању наглас (14) и тешкоће везане за разумевање прочитаног текста (11). Обе групе тешкоћа су статистички значајне за резултате теста читања, али ученици су свеснији тешкоћа које имају при читању наглас, док су тешкоће везане за виши ниво процеса разумевања (логичко закључивање, предвиђање, интеграција општег знања са значењским нивоима текста) идентификоване на основу протокола рефлексije и протокола интервјуа. На основу ових резултата састављена је таксономија од 25 тешкоћа у читању на енглеском као страном језику.
2. Фонолошке способности (познавање гласова енглеског језика и аутоматско препознавање и декодирање речи) у корелацији су са резултатима теста читања, односно са разумевањем прочитаног текста.
3. Број и врста грешака у читању наглас одређује ниво флуентности у читању. Док флуентни читачи запажају и исправљају сопствене грешке у читању, и успешно тумаче значења нових речи користећи контекст, језичко и опште знање, читачи који имају тешкоће у читању нису свесни својих грешака у читању, као ни погрешног разумевања текста.
4. Најчешће тешкоће у читању везане су за изговор енглеских гласова, фонолошку обраду текста, препознавање речи, изговор речи и неразвијену флуентност. Фактори који утичу на ове тешкоће су разлике у ортографским и фонолошким системима између енглеског (нетранспарентна ортографија) и српског језика (транспарентна ортографија), неефикасност стратегија читања које се користе при читању на српском језику при примени у читању на енглеском језику, неадекватна метода наставе читања на енглеском језику, неадекватно језичко знање (вокабулар и граматичке конструкције), недовољно читање на енглеском језику, како у настави, тако и ван ње.
5. Непознавање стратегија читања, недовољно коришћење стратегија независног читања и ослањање углавном на екстерне стратегије, негативно утиче на резултате на тесту читања. Неуспешни читачи имају ограничено опште знање, не умеју да повежу информације из текста са сопственим општим знањем, не знају када треба да доносе закључке који ће им омогућити разумевање текста. Насупрот томе, успешни читачи поседују све те способности, као и метакогнитивну способност активног и конструктивног праћења и надгледања разумевања прочитаног текста.

Поред тога, добијени резултати дисертације су у потпуности или делимично потврдили већину истраживачких хипотеза. Најпре, хипотеза да ће бити уочен позитиван трансфер способности читања на матерњем језику је делимично потврђена, пошто је утврђено да постоји и позитиван и негативан трансфер писмености на матерњем језику на читање на страном језику. Хипотеза да ће се тешкоће у читању јавити код малог броја испитаника је потврђена, а потврђена је и хипотеза да ће неке тешкоће у читању настати као последица разлика у ортографским и фонолошким системима између српског и енглеског језика. Коначно, хипотеза да ће индивидуалне разлике на тесту читања бити последица индивидуалних разлика у погледу стратешке компетенције ученика није у потпуности потврђена, јер је утврђена негативна корелација између броја стратегија изабраних упитником и успеха на тесту читања, док је протокол рефлексije о задацима теста читања указао на високу корелацију употребе когнитивних стратегија и резултата на тесту читања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
Може се закључити да је ауторка у првом делу дисертације стручно, прегледно и детаљно приказала теоријске поставке релевантне за приступ примењен у овом истраживању, уз критичко указивање на добре и лоше стране неких ранијих сличних истраживања. Исто тако, резултати истраживања су приказани веома јасно и систематично, у складу са методолошким захтевима истраживања, уз убедљиву аргументацију и осврт на закључке претходних истраживања у овој области у свету. Све ово указује како на ауторкино добро познавање стручне литературе, тако и на њену аналитичност и систематичност.
IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: Да.
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: Да.
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Дисертација представља веома обимно и сложено истраживање које даје оригинални допринос науци по два основа. Најпре, ауторка је спровела прво опсежно истраживање вештине почетног читања на енглеском као страном језику на млађем узрасту у Србији, а захваљујући томе пружен је увид у реално оствариве резултате у развоју вештине читања на том узрасту у редовној настави страног језика у основном образовању у Србији. Други допринос тиче се идентификације 25 врста тешкоћа које се јављају у почетном читању на енглеском као страном језику, као и утврђивања механизма међудејства великог броја фактора који негативно утичу на развој вештине читања на енглеском језику, што представља основу за осмишљавање и реализацију ефикасних програма раног читања и програма за предупређивање тешкоћа у читању, као и за образовање и стручно усавршавање наставника енглеског језика.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Предата дисертација не садржи недостатке који би утицали на резултате истраживања.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација под називом <i>Reading Difficulties in English as a Foreign Language (Тешкоће у читању на енглеском као страном језику)</i> мр Вере Савић прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.

Нови Сад, 01. март 2016. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Савка Благојевић, Центар за стране
језике, Филозофски факултет, Ниш

Проф. др Предраг Новаков, Одсек за англистику,
Филозофски факултет, Нови Сад

Доц. др Данијела Прошић-Сантовац, Одсек за
англистику, Филозофски факултет, Нови Сад